

PRIKAZI, IZVJEŠTAJI, BILJEŽKE

† DR. JOSIP TEOFIL HARAPIN OFM

Dr. J. Oberški

Dne 1. kolovoza 1944. ujutro preminuo je na klinici za unutar-nje bolesti u Zagrebu, okriepljen utjehom sv. otajstava, veoma ugledni, radni i iztaknuti član profesorskog zbora Bogoslovskog fakulteta hrvatskog Sveučilišta i Hrvatske bogoslovske akademije u Zagrebu, O. Dr. Josip Teofil Harapin, svećenik franjevac provincije sv. Ćirila i Metodija u Zagrebu, u 62. godini svog života.

Pokojnik ugledao je Božje svjetlo kao sin seljačkih roditelja u hrvatskom zagorskom selu Ljetovčanu u občini Klanjec, dne 10. ožujka 1883. Još tijekom svojih gimnazijskih nauka, dielom u Zagrebu, a dielom u Karlovcu, prigrlio je ideal redovničkog zvanja stupivši g. 1901. već nakon navršene 17. godine svog mladenačkog života u franjevački red. Od g. 1904—1908. pohađao je bogoslovske nauke na bogoslovskom fakultetu hrvatskog sveučilišta u Zagrebu, a nakon toga poslan bi od svojih redovničkih poglavara na usavršenje u bogoslovskim naukama na međunarodni franjevački bogoslovski zavod »Antonianum« u Rimu, gdje je nakon tri godine postigao s najboljim uspjehom akademski stepen generalnog lektora teologije. U tom svojstvu povratio se g. 1911. u domovinu, gdje mu je bila povjerena veoma odgovorna služba duhovnika franjevačkih klerika slušača filozofskog tečaja u Varaždinu, kojima je ujedno kroz 9 godina predavao filozofiju i prirodopis, te za to vrijeme osnovao za njih uzornu prirodopisnu zbirku. Ali njegovo djelovanje nije se ograničilo samo na polje redovničkog uzgojitelja i nastavnika, nego je doskora snažno zakoračio na područje organizatorne katoličke duhovne pastve među srednjoškolskom omladinom i katoličkim građanstvom u Varaždinu. Pod njegovim vodstvom porasao je broj članova Marijiné kongregacije gimnazijalaca u Varaždinu od 35 na preko stotinu. Među katoličkim građanstvom organizirao je Hrvatski katolički savez, koji je brojio oko 400 članova. Uz to je budno pratio javna strujanja štampe, te se često svojim člancima javljao kao neustrašiv i vrstan branič katoličkih vjerskih nazora protiv nastranih protuvjerskih strujanja, pišući savremene vjersko-obranbene članke u časopisima »Katolički List« (br. 3. i 4. g. 1914.) i »Naša Misao« (g. 1914. i 1915.), kojima je stekao i javno priznanje tada iztaknutih svjetovnih kulturnih radnika, napose sveučilištnog profesora Dra Heinza. Pod kraj ovog razdoblja svog djelovanja objelodanio je pokojnik dvie vrlo uzpjele vjersko-obranbene razprave, i to u knjižici »Razum i vjera«, koja je tiskana kao prvi svezak vjersko-pučkih izdanja »Savremenih pitanja« u Mostaru 1918., te pučko-filozofsku razpravu »Obstoji li Bog?« g. 1919.; obje su u javnosti naišle na živo zanimanje i razumijevanje.

U najljepšem cvatu svoje muževne snage bio je pokojnik g. 1920. pozvan u Rim, gdje mu je bila povjerena služba lektora na franjevačkom međunarodnom bogoslovskom zavodu »Antonianum«, koju je vršio sedam godina. U to je vrijeme g. 1922. postigao čast doktora iztočnih kršćanskih znanosti na Iztočnom Papinskom Zavodu na temelju znanstvene razprave »Primatus Pontificis Romani in concilio chalcedonensi«, koja je i u stranoj bogoslovskoj književnosti i znanstvenoj kritici primljena s najboljim priznanjem tako, da se na nju pozivaju i priznati stručnjaci kao n. pr. Spačil D. I., Gordillo, Lexikon für Theologie und Kirche (čl. Kirche), te A. Fliche et V. Martin u djelu »L'Histoire de l'Eglise«. G. 1924—1925. objelodanio je u hrvatskom časopisu »Bogosloska Smotra« zanimljivu razpravu »Epikleza s teološkog i poviestnog gledišta«. Prigodom jubilarne godine 1925. pomagao je učeonim etnologu Dru Vilhelmu Schmidtu SVD u priredbi znamenite međunarodne misijske izložbe u Vatikanskim vrtovima, koja je po tom smještena u Lateranski muzej u Rimu. Tom zgodom bio je pokojnik odlikovan od Sv. Oca Pape Pija XI. križem za zasluge. Za to vrijeme bio je i član uprave zavoda sv. Jeronima u Rimu. G. 1927. bio je pred imenovanjem savjetnika Svete Rimske Kongregacije za Iztočnu Crkvu, ali budući da je bio izabran za provinciala svoje provincije franjevačkog reda, morao se povratiti u domovinu. Dužnost provinciala obnašao je pokojnik kroz dva trogodišta, t. j. od g. 1927—1933. Zamašne upravne brige u tom razdoblju, a osobito izvedba gradnje franjevačke gimnazije u Varaždinu, skrenule su za neko vrijeme pokojnika iz kolotečine naučnog bogoslovskeg rada, ali pored svega toga on je našao vremena, da nastupa u javnim predavanjima, napose u nizu predavanja upriličenih od Hrvatske Bogoslovske Akademije u Zagrebu. Nakon minulog drugog trogodišta službe provinciala pozvan bi g. 1933. opet u Rim za redovitog profesora na učeonom zavodu »Antonianum«, koji je međutim bio podignut na stepen papinskog sveučilišta, da predaje struku iztočnog bogoslovlja i poredbene znanosti religija. Tu je djelovao sve do g. 1938. Za to vrijeme nastupio je kao predavač na kongresima franjevačkih profesora u slavenskim zemljama, i to na prvom g. 1937. s razpravom »O Kristovoj predestinaciji po nauci Bl. Ivana Duns Skota«, a na drugom g. 1938. s razpravom »O božanskom materinstvu Bl. Dj. Marije.« Povrh toga sabirao je obilnu građu za svoje najobsežnije djelo, što ga je dovršio g. 1939. pod naslovom »Synopsis historiae comparativae religionum«.

Početkom škol. g. 1938/39. pozvan bi opet u domovinu, gdje mu je na Bogoslovskom fakultetu sveučilišta u Zagrebu povjerena nastava Uvoda u filozofiju i Poviesti filozofije, najprije u svojstvu nagradnog nastavnika, a od g. 1941. u svojstvu sveučilišnog docenta, odnosno od g. 1943. naslovnog izvanrednog sveučilišnog profesora. U ovom je razdoblju objelodanio razpravu »Pojam i mogućnost čudesa«, te dovršio u rukopisu priručnik »Introductio in philosophiam« (Uvod u filozofiju) i dio priručnika »Poviest filozofije«. Suradivao je također marljivo člancima i prikazima u Hrvatskoj Enciklopediji i u »Bogoslovskoj Smotri«, te nastupao u javnim predavanjima Pučkog sveučilišta i Hrvatske bogoslovske akademije.

Pokojnikova osobna pojava odlikovala se osobitom privlačivošću i dostojanstvom, jer je predstavljala riznicu obsežnog poznavanja najsavremenijih bogoslovskih struka, ali na jedan osebujan način lako shvatljivog, privlačivog i uvjerljivog priobćivanja i primjenjivanja na savremene prilike vjerskog i čudorednog života, čemu je mnogo doprinelo i široko poznavanje kulturnih i društvenih prilika u svijetu, stečeno na brojnim putovanjima kroz Austriju, Češku, Slovačku, Poljsku, Mađarsku, Švicarsku, Italiju, Francuzku, Grčku, Tursku, Egipat, Palestinu i za vrijeme polugodišnjeg boravka u Sjeverno-Američkim Udruženim Državama, dok je u više mahova obnašao čast vizitatora zamjenika Generala franjevačkog reda.

Kao nastavnik i uzgojitelj svećeničkog i redovničkog podmladka blagi je pokojnik uživao veliku odanost i povjerenje svojih slušača, a kao vrstan predavač i metodičar umio je pobuditi živo zanimanje za bogoslovske discipline, koje je predavao, i znao je pokazati njihovu veliku vrijednost i korist u praktičnoj primjeni na području duhovnog-pastirskog djelovanja. Zato je razumljivo, da je pokojnik bio i vrlo omiljeni profesor, te rado slušani propovjednik i javni predavač. S velikom se požrtvovnošću i pripravnnošću odazivao držanju pučkih misija, ižašljanju na pomoć u duhovnoj pastvi, te svim zamašnjim pokretima i nastojanjima oko praktičke obnove vjerskog i čudorednog života naroda.

Tako nam je u častnoj osobi pokojnikovoj bio oživotvoren riedak primjer obsežne i duboke bogoslovske i filozofske učenosti, spojene s vanrednom neumornošću djelatnosti u praktičkom apostolatu. Sve je pak bilo povezano u osobnom značaju ozbiljnog i uzornog, duhovnim životom duboko prožetog svećenika i skromnog redovnika. Njegov život izgarao je poput žrtve paljenice u službi bogoslovske znanosti i u djelatnosti praktičkog apostolata sve do časa, dok ga teška bolest nije silom iztrgla iz područja njegova djelovanja, te za kratko vrijeme skršila njegove tjelesne sile. U času, kad su dozrijevali najsočniji plodovi njegova znanstvenog književnog rada, Božja je providnost pozvala svoga vjernog i požrtvovnog slugu, da se u zoru dne 1. kolovoza ove godine preseli iz ove suzne doline u domovinu vječne radosti i slave, gdje će, ufamo se, njegova duša, koja na zemlji nije težila ni za kakvim prolaznim odlikovanjima i priznanjima, zadobiti kod Svevišnjega onu nagradu, koja je po riječima proroka Daniela namijenjena onima, koji su se odlikovali učenošću, da će »sjati poput nebeskoga sjaja, te oni, koji su mnoge poučavali za pravdu, sjat će kao zvijezde kroz bezkrajne vjekove« (Dan. 12, 3).

Koliko je pokojnik bio štovani i ljubljen, vidjelo se najbolje po mnogobrojnom učešću kod njegova pogreba, dne 2. VIII. 1944., gdje je uz mnoštvo svjetovnog i redovničkog klera prisustvovao i velik broj uglednih intelektualaca i građanstva. Pogreb je izvršio sam preuzvišeni gospodin nadbiskup zagrebački Dr. Alojzije Stepinac s velikom asistencijom. Pred zagrebačkom mirogojskom mrtvačnicom oslovio je pokojnika Dr. Janko Oberški, redoviti sveuč. prof. Bogoslovskog fakulteta i predsjednik Hrvatske Bogoslovske Akademije, ocrtavši lik pokojnika kao bogoslovskog znanstvenog radnika, nastavnika i uzgojitelja svećeničkog podmladka. Nad samim

pak grobom izrekao je provincial franjevačke provincije Presvetog Odkupitelja o. Petar Grabić u ime redovničkog klera i gradanstva dirljivo slovo o pokojnikovim redovničkim vrlinama. Ave, anima pia!

KRONOLOŽKI PREGLED EUROPSKIH PREDHISTORIJSKIH KULTURA

Dr. Z. V.

Zbog pomanjkanja stručnog priručnika predhistorijske arheologije na hrvatskom jeziku predmnijevamo, da ne će biti bez koristi skicirati, zasad barem, sažet osnovan pregled glavnih predhistorijskih kultura Europe, u užem smislu toga pojma. Radi se o približno sustavnoj paleoarheološkoj diferencijaciji kultura na temelju izkopanih artefakata (t. j. manufakata), ne uzimajući u obzir ni nalaze fosilnih hominida ni migracije i ne ulazeći podrobnije ni u prikazivanje oblika nastanba i grobova ni u različite načine pokapanja mrtvaca. Brojna nalazišta s našega domaćeg područja i cijeli Prednji Iztok ostavljamo također ovaj put po strani. Želimo tek le-timično navesti obću kronologiju kultura, koja se inače u okviru predhistorije obično određuje pomoću absolutne i — znanstveno važnije — relativne (t. j. stratigrafske) kronologije.

Uobičajeni naziv za starije kameno doba je paleolitik, no mi smo ga mimoišli, jer nije sretan ni logičan u formulaciji mlađeg paleolitika (dakle, mlađega starijeg kamenog doba!). Hørnes, Obermaier i velika većina drugih predhistoričara — osim Andreea — drže se još obće poznate Mortilletove razdiobe kamenog doba, ali ona danas zapravo više ne zadovoljava, pa su je upodunili Breuil i Menghin. Prvenstveno je po njima, te po Capitanu i dr. prireden naš pregled kamenog doba. Stanovište ukidanja naziva paleolitik zastupa također Gahs (vidi njegov prikaz u Hrvatskoj Enciklopediji pod natuknicom »čovjek«); on upozorava, uz ostalo, na prvotno trojako razvrstavanje predhistorijskih artefakata (i to po kamenoj jezgri, po kamenom iveru i po kosti), nadalje na kronološke promjene starijih miolitskih kultura i dr. Ovdje smo primienili razdiobu diluvija na četiri glaciarnne periode (Günz, Mindel, Riss, Würm), jednu postglaciarnu (Bühl) i t. d.; to je Penckova geološka stratigrafija, koja je Breuilu milija od triglaciarnne i odveć faunističke Bouleove. S pravom kaže Menghin, da stručnjaku, za razliku od lajika, obično nije važno određivati godinama kulture kamenog doba. Približno datiranje po godinama ima nekoga historijskoga smisla tek od kovinskih kultura dalje, a za prikaz istih — s težištem donekle na srednjoj Europi — služe nam uglavnom Déchelette, Reinecke, Hørnes, Pittioni i Furon. Kossina namjerno nije upotrebljen. Ponavljamo: radi nužдне preglednosti navedene su doduše glavne, ali dakako ne sve kulture europskog kopna. Iz istih razloga izostavljeni su brojevi (kao Clactonien I—II, Levalloisien I—VII, Acheuléen I—VII i t. d.). Neizgradenost hrvatske stručne terminolođgije sili nas upotriebiti kadkada strani naziv mjesto kovanice.